DREPT PUBLIC

CZU: 001.38:347.962

IMPORTANȚA ȘI OPORTUNITATEA ACTIVITĂȚII PRACTICO-ȘTIINȚIFICE A JUDECĂTORULUI LA EXERCITAREA ȘI CONSOLIDAREA ACTULUI DE JUSTIȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sergiu FURDUI,
doctor în drept, conferențiar universitar, judecător la Curtea de Apel Chișinău

SUMAR

Activitatea privind înfăptuirea justiției, fiind un vârf de lance în manifestarea puterii statului de drept, este monitorizată și urmărită cu mare atenție de opinia publică și, astfel, prin exercitarea și consolidarea actului de justiție, se exprimă cel mai clar și mai limpede locul și rolul judecătorului în societate.

Activitatea practico-științifică a judecătorului întrunește diverse acțiuni, precum: elaborarea și publicarea opiniilor personale cu privire la soluționarea problemelor cu care se confruntă jurisprudența; desfășurarea activității didactico-științifice la instituțiile cu profil juridic, inclusiv în calitate de formator la Institutul Național al Justiției; pregătirea și prezentarea rapoartelor la conferințe, seminare, simpozioane; participarea în grupurile de lucru abilitate cu dreptul de elaborare a proiectelor de legi, de hotărâri explicative; luările de cuvânt la dezbateri publice pe probleme juridice etc. Fără a pretinde că se relevă sau se atinge gradul desăvârșit, precizăm că nu toate acțiunile ce formează activitatea practico-științifică a judecătorului, fie sub aspectul abordării și motivării, fie chiar sub acela al legalității soluțiilor formulate, sunt la adăpost de critică. Promovarea lor este menită să stimuleze schimbul de opinii profesionale în vederea formării și afirmării judecătorului, ca exponent al autorității judecătorești.

În articolul respectiv, am evidențiat o direcție importantă a activității judecătorului și, pe această linie de idei, considerăm că unele probleme actuale își vor găsi soluția în viitorul apropiat, în timp ce altele, care nu sunt încă evidente, vor face ca factorii de decizie să le observe anume datorită activității științifico-practice a judecătorilor.

Cuvinte-cheie: *activitate practico-științifică, opinie personală, cunoștințe, lucrări științifice, jurisprudență, doctrină, legislație, CEDO, Constituție, cariera judecătorului.*

SCIENTIFIC-PRACTICAL IMPORTANCE AND UTILITY OF THE JUDGE ` S ACTIVITY IN EXERCISING AND STRENGTHENING OF JUSTICE

SUMMARY

Activity on justice court under authority delegated by law, as a spear tip in the exercise of rule of law, is monitored and watched very carefully by the public and thus the scientific-practical activity, which is a part, is expressed most clearly and clear views on issues of law hearing the proceedings.

Practical and scientific Activity meets the various court actions, such as developing and publishing opinions on the problems faced by law, teaching activity - teachers, trainers at the National Institute of Justice, the preparation and presentation to conferences, seminars, symposiums, participation in working group drafting the law, decisions explanatory speeches in public debates on legal issues, etc.. Without claiming to be relevant or achieve perfect degree, mention that not all actions that form the practical activity - scientific judge, either in terms of approach and motivation, or just below that of legality made solutions, are immune from criticism; their promotion is designed to foster the exchange of professional opinion affirming judge for training and as representative of the judiciary.

In that article I presented an important direction of the judge to stage contemporary work on this line of thought, consider that some of the things that are done will find their solution in the near future, while others still may not be aware and therefore made, decision makers will stand out, because the concern of judges to materialize in concrete scientific-practical work and effective.

Key-words*: scientific and practical activity, personal opinion, knowledge, scientific works, jurisprudence, doctrine, legislation, ECHR, the Constitution, career of a judge.*

Reformele desfășurate și labilitatea noilor concepte în justiție, succesiunea rapidă de legi, fluctuația abundentă de modificări și completări ale actelor normative, demolarea unor principii vechi și multitudinea curentelor manifestate în gândirea juridică – toate acestea jus-

tifică importanța și oportunitatea perfecționării și dezvoltării activității judecătorului cu privire la exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova.

Activitatea de înfăptuire a justiției, fiind un vârf de lance în manifestarea puterii statului de drept, este monitorizată și urmărită cu mare atenție de opinia publică și, astfel, prin exercitarea și consolidarea actului de justiție, se exprimă cel mai clar și mai bine locul și rolul judecătorului în societate.

Conștientizând locul și rolul pe care îl ocupă în societate datorită funcției exercitate, tinzând spre eliminarea abordărilor conjuncturale, a derogărilor nejustificate și a practicilor neuniforme, contradictorii și distorsionate, judecătorul, pe lângă atribuțiile de bază, de judecare a cauzelor, contribuie activ la elaborarea creativă și funcționarea eficientă a legislației naționale, precum și la dezvoltarea și afirmarea științei juridice autohtone prin desfășurarea activității practico-științifice, care reprezintă o parte componentă a celei de bază.

Activitatea practico-științifică a judecătorului întrunește diverse acțiuni, precum: generalizarea practicii judiciare și analiza statisticii judiciare, cu prezentarea rezultatelor în articole practico-științifice publicate în literatura de specialitate; elaborarea și publicarea opiniilor personale cu privire la soluționarea problemelor cu care se confruntă jurisprudența; efectuarea studiilor postuniversitare la doctorantură și, respectiv, susținerea tezei de doctor în drept; desfășurarea activității didactico-științifice la instituțiile cu profil juridic, inclusiv în calitate de formator la Institutul Național al Justiției; pregătirea și prezentarea rapoartelor la conferințe, seminare, simpozioane; participarea în consiliile științifice de pe lângă autoritățile competente și în grupurile de lucru abilitate cu dreptul de elaborare a proiectelor de legi, de hotărâri explicative; luările de cuvânt la dezbateri publice pe probleme juridice etc. Fără a pretinde că se relevă sau se atinge gradul desăvârșit, precizăm că nu toate acțiunile ce formează activitatea practico-științifică a judecătorului – fie sub aspectul abordării și motivării, fie chiar sub cel al legalității soluțiilor formulate – sunt la adăpost de critică, dar promovarea lor este menită să stimuleze schimbul de opinii profesionale în vederea formării și afirmării judecătorului, ca exponent al autorității judecătorești.

Cu diverse ocazii, participând la simpozioane, seminare, conferințe, am sesizat că de un interes enorm se bucură prelegerile, rapoartele, luările de cuvânt, lucrările prezentate de judecători, deoarece acestea se remarcă printr-un conținut practico-științific bogat și consistent, în care sunt tratate probleme de drept prin prisma practicii judiciare, mai variate și mai nuanțate în raport cu necesitățile și oportunitățile curente ale jurisprudenței, doctrinei și legislației.

În acest context, menționăm cu satisfacție următoarele lucrări elaborate cu concursul judecătorilor: *Curtea de Apel: Culegere de practică judiciară – 1996-1999*, Chișinău, 1999, N. Timofte, Gh. Mârzac, M. Poalelungi; *Curtea de Apel: Culegere de practică judiciară* – 2001-2003, Chișinău, 2003, S. Novac, M. Poalelungi, S. Furdui; *Procedura în cazurile cu privire la contravențiile administrative*, Chișinău, 2000, S. Furdui; *Căile legale de atac în procesul penal*, Chișinău, 2002, M. Iuga; *Comentariul Legii Contenciosului Administrativ, Chișinău*, 2002, A. Pascari, E. Fistican; *Codul Penal (comentat)*, Chișinău, 2003, A. Barbăneagră, C. Gurschi, T. Popovici, Gh. Ulianovschi, X. Ulianovschi și alții; *Cod de procedură civilă (comentariu)*, Chișinău, 2003, N. Cernat, A. Pascari, V. Pascari; *Ghidul consilierului de probațiune*, Chișinău, 2004, X. Ulianovschi și alții; *Dreptul contravențional*, Chișinău, 2005, S. Furdui; *Răspunderea minorilor pentru săvârșirea contravențiilor administrative*, Chișinău, 2005, A. Corcenco; *Administrarea eficientă a justiției*, Cartier juridic, 2006, V. Șterbeț, R. Botezatu, S. Furdui, V. Macinscaia, E. Fistican, I. Muruianu; *Comentariul Codului de Executare al Republicii Moldova, Cartea 1*, Chișinău, 2010, A. Pascari, D. Visternicean; *Ghidul grefierului*, Chișinău, 2010, S. Filincova, M. Ghervas, V. Puica, B. Bîrca, S. Beșleaga, Gh. Morozan; *Comentarii la Codul de etică al judecătorului*, Chișinău, 2008, N. Clima și alții; *Probleme de drept și soluții din activitatea judecătorească*, Chișinău, 2012, S. Furdui; *Asistența judiciară internațională în materie penală*, Chișinău, 2012, C. Gurschi, Gh. Nicolaev și alții; *Manualul judecătorului pentru cauze penale*, Chișinău, 2013, M. Poalelungi, C. Gurschi, P. Ursachi, E. Covalenco, I. Arhiliuc, N., Gordilă, T. Popovici, Gh. Nicolaev, Iu. Diaconu, E. Ababii, O. Sternioală, M. Ghervas și alții; *Manualul judecătorului pentru cauze civile*, Chișinău, 2013, M. Poalelungi, Sv. Felincova, D. Visternicean, A. Pascari, N. Clima, V. Doagă, S. Novac, A. Cobăneanu, V. Barbă, Gh. Crețu, I. Druță, O. Robu, V. Puică și alții; *Manual de drept penal militar*, Chișinău, 2015, X. Ulianovschi; *Obligațiile pozitive și negative ale statului prin prisma Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*, Chișinău, 2016, M. Poalelungi; *Probleme de drept și soluții în opinia separată a judecătorului*, Chișinău, 2017, S. Furdui, precum și multe altele.

Pe această linie de considerente, prin tratamentul variat al problemelor de drept abordate și, respectiv, prin rezultatele originale obținute urmare a investigațiilor practico-științifice efectuate, merită să fie menționate tezele pentru titlul de doctor habilitat în drept elaborate și susținute de Mihai Poalelungi, președintele CSJ, și de Xenofon Ulianovschi, vicepreședinte la Curtea de Apel Chișinău, precum și tezele pentru titlul de doctor în drept elaborate și susținute de judecătorii Victor Pușcaș, ex-președinte la CSJ și la Curtea Constituțională, Valeria Șterbeț, ex-președinte la CSJ, Petru Răileanu, ex-judecător la Curtea Constituțională, Tudor Popovici, ex-ju-

decător la CSJ, Gheorghe Ulianovschi, ex-președinte la Tribunalul Chișinău, Tudor Lazăr, ex-judecător la Curtea de Apel, Anatolie Doga, ex-președinte la Curtea de Apel Chișinău, Sergiu Furdui, Iurie Iordan, Oxana Robu, Liubovi Brânza, Sergiu Arnaut, Aliona Corcenco, Ion Țurcan, Radu Țurcanu, Mihail Diaconu, Alexandru Spoială, Gheorghe Mîțu, Igor Chiroșca, Vitalie Budeci, Igor Bațalai, Violeta Chiseliță și Ghenadie Pavliuc.

Lucrările menționate au o valoare excepțională și reprezintă exemple demne de urmat, deoarece, efectuând analiza juridică a practicilor cotidiene coroborate la legislație și doctrină, autorii lor, de rând cu activitatea nemijlocită privind judecarea cauzelor, examinează, din punct de vedere practico-științific, mai multe subiecte relevante, stringente, precum: utilitatea criteriilor existente de măsurare a performanțelor justiției în soluționarea cauzelor; cum influențează politica legislativă a statului asupra persoanei participante la procesul judiciar și asupra activității autorităților competente să soluționeze cauzele; atitudinea societății civile față de actul de justiție și opinia comunității științifice față de actul normativ și față de autoritatea lucrului judecat; nivelul de victimizare a populației și reformele care se impun pentru a racorda sistemul de drept la standardele internaționale; semnalizarea problemelor de drept cu care se confruntă jurisprudența și oferirea soluțiilor de rezolvare etc.

Publicarea lucrărilor practico-științifice elaborate de judecători imprimă un nou impuls jurisprudenței și doctrinei, contribuind substanțial, într-un cadru mai larg și mai profund, la dezvoltarea relației dintre cercetarea și eficiența judiciară, aceasta din urmă incluzând activitatea practico-științifică, prin care sunt abordate diverse chestiuni, cum ar fi: problemele de drept apărute cu ocazia judecării cauzei; calitatea hotărârilor judecătorești pronunțate, ca element de echilibru juridic în societate; judecătorul și actul de justiție: interferențe, încrederea în justiție și relația cu justițiabilul; corelația dintre înfăptuirea actului de justiție și democrația judiciară, managementul judiciar sau conducerea științifică în domeniul justiției etc.

Din observațiile efectuate, exprim convingerea că activitatea practico-științifică a judecătorului are un impact esențial asupra calității hotărârii adoptate. Analiza juridică a unor situații complexe sesizate prin prisma activității practico-științifice, prin trimitere la principiile fundamentale statuate în CEDO și în Constituție, care reprezintă fagurele din a cărui rigurozitate geometrică ar trebui să-și extragă seva toate principiile unui proces de judecată echitabil, contribuie substanțial la darea unei hotărâri legale, întemeiate și motivate, valorificând în conținutul ei un număr semnificativ de texte, considerente și concluzii din cuprinsul hotărârilor Curții Europene pentru Drepturile Omului și a Libertăților Fundamentale, ale Curții Constituționale a Republicii Moldova și ale Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

În asemenea mod, eficiența judiciară nu este legată preponderent de aspectul cantitativ al soluționării cauzelor supuse judecății sau de aspectul activității administrative, ci, în primul rând, de aspectul calitativ al actului de justiție exercitat de instanța de judecată, acesta fiind într-o legătură cauzală directă cu activitatea practico-științifică a judecătorului, elementele de altă natură neavând o semnificație definitorie la înfăptuirea justiției.

În cazul în care hotărârile judecătorești nu au un fundament teoretic necesar, când există schematism și fixitate în gândire și soluționare sau chiar numai o obișnuință de a imita ceea ce s-a stabilit în practica judiciară, fără a se adânci în relația dintre cercetare și jurisprudență și fără un aport creator personal la dezvoltarea Dreptului, despre ce calitate a activității judecătorului s-ar putea vorbi și în ce măsură actul de justiție exercitat ar inspira societății încredere și respect?

Calitatea și eficiența actului de justiție exercitat se măsoară nu după câte fărădelegi s-au constatat în rezultatul judecării cauzelor, ci după câte adevăruri s-au stabilit și au triumfat în procesul de judecată și, implicit, care este impactul lor pentru binele și prosperarea societății.

În cazul în care judecătorul nu vorbește acolo unde legea tace sau unde legea este depășită de timp și realitate, atunci actul de justiție exercitat va echivala cu un adevăr obstrucționat, umbrit, mutilat și, în consecință, dezaprobat de societate, fapt ce va afecta în mod direct și substanțial finalitatea și eficiența judiciară.

Din păcate, finalitatea și eficiența judiciară continuă să fie încurajată prin prisma unor indici formali, cum ar fi: volumul cauzelor judecate și numărul hotărârilor pronunțate, inclusiv al celor casate, trecându-se cu vederea temeiul motivelor de casare, procentele statistice formale etc. – toate apreciate în sine, nefiind raportate la nivelul și calitatea activității judecătorului cu privire la tratarea aspectelor practico-științifice provenite din practica judiciară, adică privind gradul de autoritate și de influență a hotărârilor adoptate asupra fenomenelor juridice manifestate în societate.

Considerăm depășită practica când numărul mare de cauze soluționate, fără o cercetare practico-științifică cuvenită a jurisprudenței, devine un scop în sine, deoarece o asemenea abordare, pe cale de consecință, creează premise pentru formarea tendinței spre automatism și pasivitate în activitatea judecătorească, utilizându-se în continuare, pe cale comodă, dar profund dăunătoare, copierea ori reproducerea integrală, fără o cizelare a stilului de exprimare a concluziilor înșiruite în actele procedurale emise, fără o filtrare prin gândirea proprie a diferitelor pasaje din alte hotărâri judecătorești sau din

diferite publicații juridice, ca pe un rețetar în care se găsesc soluții gata, prefabricate.

La fel, nu este reușită practica stabilită privind repartizarea cauzei parvenite în instanța de apel și cea de recurs unui judecător – celui raportor, pe când corect ar fi să se repartizeze completului de judecată, cu desemnarea judecătorului raportor care face parte din acest complet, așa după cum rezultă din prevederile articolului 344 CPP.

În această ordine de idei, constatăm fără putință de tăgadă că în sistemul judecătoresc mai există amprente profunde de mentalitate și comportament, în special la nivel individual, în relația dintre jurisprudență și doctrină, care se exteriorizează prin acțiuni declarative și speculative, dictate de interes pur personal.

De exemplu, participarea exagerată sau formală a unor judecători la diverse evenimente în cadrul deplasărilor de serviciu efectuate peste hotarele țării, fără prezentarea și publicarea rapoartelor de rigoare cu privire la problemele abordate și soluțiile adoptate în cadrul evenimentelor respective, nu contribuie la procesul de exercitare și consolidare a actului de justiție, ci dimpotrivă – acțiuni și/sau inacțiuni de acest gen sunt riscante și ineficiente, deoarece nu sunt acoperite de transparență, de competență și de responsabilitatea cuvenită.

Deși, conceptual, asemenea evenimente sunt declarate sub imperiul consolidării justiției independente, iar mijloacele folosite în organizarea și desfășurarea lor sunt declarate ca fiind necesare, realitatea, în multe cazuri, nu e așa cum este prezentată și nici cum ar trebui să fie.

Rostul vizitelor de serviciu efectuate peste hotarele țării de către judecătorii desemnați este de a îmbunătăți abilitățile profesionale într-un anumit domeniu sau într-o materie controversată ce reprezintă interes deosebit pentru jurisprudență, iar rezultatele obținute să fie publice, transparente și materializate. Aceste acțiuni trebuie să constituie o preocupare cu un scop bine determinat, care să plece de la conștiința judecătorului, să fie dictată de dorința de a se perfecționa și de a se afirma ca personalitate notorie a sistemului judecătoresc, or, în caz contrar, suntem în prezența timpului pierdut și a banilor irosiți pentru participare, astfel încât acțiunile respective echivalează cu „călătorii turistice".

În acest context, sunt inexplicabile cazurile când unii judecători care au în palmares un număr impunător de vizite de serviciu peste hotarele țării nu participă, ba mai mult, refuză să participe în calitate de formatori în cadrul INJ, nemaivorbind de faptul că nu expun public concluziile cu privire la rezultatele întrunirilor internaționale la care au participat.

Un alt exemplu este participarea pasivă sau formală, în unele cazuri, la lucrările grupurilor de specialiști formate pentru elaborarea proiectelor de acte legislative.

Fluctuația abundentă și extensivă de acte normative, multiplele și permanentele intervenții legislative, soldate cu modificări, completări și abrogări frecvente și exagerate, conduc la concluzia că calitatea actelor respective, în mare măsură, se datorează faptului că legiuitorul nu a beneficiat de proiecte de legi, bazate pe studii fundamentale teoretice și practice.

Cu regret, trebuie să fie recunoscut faptul că s-au depus prea puține eforturi în desfășurarea unor activități ample și profunde cu privire la elaborarea unor noi acte legislative pe principii și tehnici științifice noi, că nu s-a conștientizat pe deplin că elaborarea unui proiect de lege cere o activitate laborioasă și responsabilă, bazată pe un plan unitar de perspectivă. Concomitent, prea ușor s-a cedat în fața sarcinilor puse în vederea elaborării și adoptării normelor de drept moderne, care să dea expresia, în primul rând, deziderateleor sociale privind apărarea și respectarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei și a altor valori fundamentale.

Pe această linie de exemple, evidențiem și cazurile în care unele lucrări tipărite în sprijinul activității judecătorului alunecă spre un tehnicism juridic îngust, ocolind problemele importante cu care se confruntă practica judiciară și/sau evitând prezentarea soluțiilor cu privire la rezolvarea acestor probleme. Asemenea lucrări nu se bazează pe o bogată și temeinică documentare științifică, jurisdicțională și legislativă, astfel pierzându-se din vedere ceea ce este esențial și important, finalitatea juridică și utilitatea rezultatului practico-științific al lucrării respective. (În acest sens, vezi opinia asupra lucrării „Modele de acte contravenționale", din cartea „Probleme de drept și soluții din activitatea judecătorească", Sergiu Furdui, Chișinău, 2012, pag. 232-234).Tot la această dimensiune a problematicii abordate menționăm și titlul 12 „Particularitățile examinării contravențiilor" din Manualul judecătorului pentru cauze penale, Chișinău, 2013, pag. 1156-1182.

Analizând conținutul propriu-zis, se observă că activitatea de elaborare a recomandărilor cu privire la judecarea cauzelor contravenționale nu a fost concepută ca un tot unitar, soluționarea chestiunilor cu privire la aplicarea prevederilor legale în practica judiciară fiind efectuată parțial și fragmentar, fără o cercetare profundă și o analiză multiaspectuală a etapelor procesului contravențional de judecată, fără o inventariere, selectare, comparare și confruntare a hotărârilor judecătorești contravenționale. Astfel, în multe cazuri, nu se oferă soluții, iar în altele – soluțiile prezentate nu acoperă tot spectrul problemelor cu care se confruntă instanța la judecarea cauzelor contravenționale.

Din perspectiva înfățișată, pledăm ca lucrări, de acest gen, elaborate în ajutorul judecătorului, să fie bazate, în principal, pe hotărâri judecătorești valoroase

care – prin problemele de drept dezbătute și soluțiile pronunțate, precum și sub aspectul motivării – prezintă interes practic și teoretic, astfel încât să stimuleze unificarea și uniformizarea jurisprudenței.

Șirul exemplelor menționate, cu siguranță, nu se încheie aici, iar pentru ca ele să nu se mai repete, este nevoie ca activitatea judecătorului să depășească pragul unei eficiențe aparente, formale, neconcludente. Altfel spus, se impune o reformare autentică a acestei activități, ea fiind concepută funcțional în exclusivitate pentru exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova.

Or, este insuficient de a face, cu orice ocazie, declarații frumoase și pompoase în adresa CEDO sau CtEDO, fără a conștientiza și a respecta principiile și valorile promovate de Înalta instanță europeană și, respectiv, fără a le traduce nemijlocit în activitatea funcțională, prin exemplul personal. Dacă, datorită exercițiului democratic, judecătorul, profitând de funcția exercitată și, respectiv, încrederea acordată, încearcă să exploateze anumite aspecte ale problematicii cu privire la legislația internațională și la jurisprudența europeană sau să șablonizeze și să interpreteze în mod fixist și limitativ problemele de drept apărute în practica judiciară, fără a-și asuma riscul și responsabilitatea cuvenite funcției exercitate, atunci, în mod inevitabil, asemenea activitate – mai precis: pseudoactivitate – eclipsează principiile și valorile Justiției.

Din nefericire, se mai aud voci care desconsideră activitatea practico-științifică a judecătorului sau comportamentul pasiv al unora denotă aceeași atitudine de dispreț față de activitatea respectivă. De fapt, în atare situație este periclitată ideea de a comunica în mod profesional și colegial, astfel se preferă autoizolarea de la realizarea sarcinilor de serviciu, fiind utilizate tehnici neadecvate, cum ar fi: evitarea discuției practico-științifice asupra problemei de drept cu care se confruntă practica judiciară, lipsa sau cedarea opiniei, imitarea sau manipularea în cadrul îndeplinirii anumitor acțiuni cu caracter practico-științific, cu eschivarea, de fapt, de la rezolvarea problemelor înaintate pentru soluționare etc.

De exemplu, este insuficient, ba chiar incorect, de a critica valoarea normei de drept aplicate sau a soluției de judecată, sau a unei publicații de specialitate, fără o analiză practico-științifică a problemei de drept supuse discuției și fără prezentarea propriei opinii argumentate cu privire la soluționarea ei.

În cazul în care judecătorul nu se manifestă în activitatea practico-științifică la nivelul corespunzător, există riscul ca activitatea acestuia să devină formală și superficială, una care elimină tendințele gândirii juridice moderne, capabilă să alunece spre un tehnicism juridic îngust și spre un carierism subiectiv, astfel pierzându-se din vedere ceea ce este necesar și important – finalitatea și eficiența activității judecătorești.

Intuim că se vor găsi argumente întru motivarea acestei situații, în primul rând invocându-se lipsa de timp în legătură cu volumul mare de cauze cu care este sesizată instanța – argumente ce nu rezistă criticii, de vreme ce funcția de judecător nu trebuie privită ca un segment separat: între funcția respectivă și activitatea practico-științifică trebuie să existe o interacțiune, o reciprocitate, o intercondiționare, care, în final, să aibă rolul de a pune în valoare toate valențele competenței – aspect ce conduce la o perspectivă de ansamblu, și nu secvențională, a procesului de înfăptuire a justiției.

Vidul subconștient, care îl ține în loc pe judecător în modul de interpretare și aplicare a gândirii juridice pozitive, progresiste, trebuie anihilat în rezultatul activității pluridimensionale, marcate de caracterul, contribuția și realizările propriu-zise, având la bază rezultate concrete și eficiente, materializate prin activitate practico-științifică.

În acest context, subliniem că activitatea de judecător nu are o menire pur practică, ci este o activitate creatoare, inserată în calitatea hotărârilor pronunțate și a publicațiilor elaborate în dinamica acestora, în care soluțiile respective sunt supuse analizei practico-științifice.

Activitatea propriu-zisă, redusă strict la judecarea cauzei și la pronunțarea hotărârii, bazată pe o concepție sumară, autonomistă, limitată, în principiu, la preocupări de cercetare teoretică, având un caracter logic simplist și necorelat cu tendințele contemporane spre o activitate judecătorească superioară, creatoare, fiind încadrată într-o viziune îngustă și subiectivă, prezintă marele inconvenient care duce la formarea unei gândiri juridice conservatoare, pasive, superficiale, care ignoră eforturile și acțiunile active de căutare și stabilire a adevărului, duce, în final, la formalism și birocrație juridică, extrem de periculoase pentru sistemul de drept și în adâncă neconcordanță cu spiritul în care trebuie rezolvate problemele de drept deduse judecății.

De exemplu, este neinspirată, ba chiar dăunătoare așa-numita practică de preluare în motivarea hotărârii judecătorești a pasajelor integrale, desprinse din concluziile scrise ale participanților la procesul de judecată sau din conținutul cererilor de apel și de recurs declarate în cauzele respective.

Raționamentul judecătorului pus față în față cu problema de drept ce urmează a fi soluționată nu trebuie să fie șablonizat și unilateral dimensionat, dar trebuie să fie flexibil, selectiv, creator și mereu în căutarea unor soluții judiciare corecte și perfecte pentru jurisprudență. Acest lucru poate fi obținut nu prin activități formale, după cum se obișnuiește uneori, ci prin activități concrete, consecutive și eficiente, în rezultatul cărora se produce o fuzionare obiectivă a jurisprudenței, doctrinei și legislației, materializată prin activitatea practico-științifică corespunzătoare.

Asemenea acțiuni rămân sub viziunea epocii trecute, deoarece mentalitatea formată pe baza stereotipurilor învechite furnizează totuși mijloace de expresie, de organizare și chiar anumite standarde, care, în prezent, frânează realizarea obiectivelor și dezideratelor justiției indispensabile unui stat de drept. O atitudine profesională de acest gen umbrește autoritatea justiției, iar credibilitatea în ce privește justa aplicare a legii, în asemenea cazuri, este sub pragul semnificației.

E și cazul de a supune atenției opinia, potrivit căreia pentru a îmbunătăți percepția populației în raport cu actul justiției este nevoie de a înlocui judecătorii cu un stagiu îndelungat cu judecători tineri.

Suntem rezervați față de această opinie, dat fiind că judecătorii cu un stagiu îndelungat posedă experiență bogată și cunoștințe practice profunde în domeniul jurisprudenței, fapt ce favorizează exercitarea actului de justiție prin îmbinarea armonioasă și eficientă a calităților și capacităților respective cu cele ale judecătorilor tineri.

Analizând datele statistice raportate la realitățile cotidiene, se observă că în sistemul judecătoresc al Republicii Moldova, începând cu a doua jumătate a anului 2012, numărul judecătorilor cu un stagiu îndelungat a scăzut și, respectiv, a crescut numărul judecătorilor tineri.

Fără a ne referi la cauzele și factorii acestui fenomen, ele fiind improprii tematicii abordate, totuși, considerăm necesar a-l semnala, evidențiind faptul că reducerea fondului experienței profesionale în instanțele judecătorești are un impact negativ asupra calității și eficienței actului de justiție exercitat. Se scapă din vedere că judecătorii noi, de altfel, buni teoreticieni, în momentul confruntării cu problemele de drept controversate și complexe, au nevoie de un sprijin din punct de vedere psihologic și moral, nemaivorbind de faptul că în asemenea situații excepționale se impun sfaturi înțelepte cu privire la interpretarea și aplicarea legii pentru a aduce pe linia mediană, prin prisma unificării practicii judiciare, percepțiile subiective și, uneori, eronate, care sunt firești la etapa incipientă a activității judecătorești.

Această concluzie este formată în baza propriei experiențe de judecător cu o vechime de 27 de ani în cadrul colectivelor instanțelor de fond, de apel și de recurs, în care am avut norocul și fericita ocazie să conlucrez și, respectiv, să învăț de la distinși judecători cu experiență, cum ar fi: *Svetlana Novac, Nicolae Clima, Gheorghe Ulianovschi, Ion Cerga, Nicolae Timofti, Gheorghe Mârzac, Valeria Șterbeț, Mihai Martânenco , Raisa Botezatu, Alexandru Mardare, Mircea Iuga, Victor Pușcașu* și mulți alții.

Exprimând recunoștință tuturor judecătorilor care au participat la formarea mea profesională, pledez cu toată fermitatea și convingerea pentru păstrarea, dezvoltarea și perfecționarea legăturilor dintre judecătorii tineri și judecătorii cu experiență bogată și cunoștințe practice profunde.

În calitate de conferențiar universitar și formator la Institutul Național de Justiție, participând activ și nemijlocit la procesul educațional de instruire și formare a tinerei generații de profesioniști, sunt un adept ferm al susținerii și promovării, conform meritelor și performanțelor obținute, a judecătorilor tineri, totodată, fiind convins că dezvoltarea carierei profesionale a acestora poate avea loc doar în strânsă legătură cu activitatea judecătorilor experimentați.

Schimbul de cunoștințe și de experiențe, consultările reciproce și discuțiile constructive contribuie în mod decisiv la calitatea prestației profesionale de judecător. Punând în valoare capacitățile intelectuale creative, trecând subiectele abordate prin propria analiză și conștiință juridică, concluzionăm că noi, judecătorii, avem de învățat foarte multe unii de la alții, grație spectrului larg și dificil al problemelor de drept cu care se confruntă jurisprudența, știința juridică și legislația la etapa contemporană.

În această ordine de idei, este impetuos de necesar să fie păstrată și perfecționată legătura între promoțiile de judecători, astfel încât să existe o combinare armonioasă și constructivă a energiei și elanului tinerei generații judecătorești cu experiența bogată și vastă judecătorească.

O metodă ideală pentru favorizarea și promovarea acestei legături este activitatea practico-științifică desfășurată, prin care pot fi stimulate confruntările de opinii asupra aceleiași probleme de drept, cu dezvoltări argumentate de o parte și de alta. Aceasta se realizează prin comentariile asupra soluțiilor din jurisprudență și discutarea problemelor privind interpretarea și aplicarea legii în articole publicate în revistele de drept, prin examinarea schimbului de cunoștințe și de experiență la diferite seminare și mese rotunde, în special la cele organizate de INJ.

Realitatea ne obligă să privim lucrurile în față așa cum ele sunt, să le recunoaștem și să le analizăm, elaborând soluții optime și eficiente pentru desfășurarea măsurilor de rigoare, capabile, din interior, să schimbe situația spre bine în justiție. Faptul că există cazuri când actul de justiție provoacă critici justificate în societate trebuie să ne îngrijoreze în primul rând pe noi, judecătorii, deoarece asemenea situații regretabile apar din cauza activității judecătorești insuficiente, inclusiv în ceea ce privește aspectul menționat.

Prin urmare, în prezent, în sistemul judecătoresc se impun nu doar schimbări, în mare parte, sub aspectul administrativ-organizatoric, pe alocuri fără o fundamentare practico-științifică urmată de o cosmetizare rapidă, dar, în acest context, este nevoie de o meta-

morfozare extensivă, profundă și de esență, inclusiv a mentalității judecătorului în activitatea sa, bazată pe o nouă concepție a percepției locului și rolului în exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova.

Semnalul zilei de astăzi privind schimbarea mentalității judecătorului presupune, în primul rând, schimbarea, în unele cazuri, a percepției formate, potrivit căreia exercitarea funcției are doar scopul de a-și câștiga existența, de a se simți cât mai mult posibil confortabil, alinat de dorința de a face ceva care să-i asigure interesele personale sau de grup etc.

În cazul în care R. Moldova tinde să devină un stat de drept, a exercita actul de justiție presupune infinit mai mult decât a aplica în exclusivitate legea. Judecătorul nu mai poate fi conceput ca persoană oficială care dă doar o hotărâre judecătorească. El, în virtutea funcției exercitate, este dator să-și lărgească orizontul profesional, împărtășind experiența bogată și cunoștințele sale vaste prin desfășurarea activității practico-științifice așteptate de societate.

Rolul judecătorului nu se reduce numai la judecarea propriu-zisă a cauzei, el rezidă și în faptul ca, prin investigațiile practico-științifice efectuate, să fie împărtășite și promovate cunoștințele lui juridice asimilate în rezultatul activității desfășurate și, pe cale de consecință, să fie elaborate propuneri *de lege ferenda* și *de lege lata* de un real folos pentru legiuitor și pentru jurisprudență. Astfel, judecătorul trebuie să îndeplinească, într-o îmbinare organică, atât o funcție de realizare a normelor de drept, cât și o funcție creativă, contribuind activ la perfecționarea și îmbunătățirea calitativă a cadrului legislativ național și a actului de justiție.

Importanța fuzionării jurisprudenței, doctrinei și legislației sub aspectele elucidate decurge din faptul că noțiunile, categoriile, principiile și instituțiile juridice ale oricărui act normativ urmează a fi evaluate și definitivate sub influența nemijlocită a jurisprudenței. Este inadmisibil de a nu elabora și de a nu supune discuțiilor publice opiniile personale asupra problemelor de drept apărute cu ocazia judecării cauzei, ocolindu-le sau ascunzându-le în mod tacit.

Iată de ce, la etapa contemporană de desfășurare a reformelor în sectorul justiției, este necesar să se conștientizeze că activitatea practico-științifică este o parte componentă a activității judecătorului și, de felul cum aceasta este desfășurată, depinde calitatea actului de justiție exercitat.

În pofida faptului că jurisprudența și doctrina nu constituie izvoare de drept, importanța activității practico-științifice a judecătorului este de netăgăduit, de vreme ce actul de justiție, bazat pe noțiuni științifice, identificând și analizând problemele de drept, emană soluții în urma interpretării judiciare și aplicării normelor juridice, astfel ca practica judiciară și teoria dreptului să fie integrate într-un sistem simetric legislativ prin operațiunea elaborării și adoptării actului normativ.

Judecătorul, care este acreditat în exclusivitate de autoritatea statală cu înfăptuirea justiției și care în calitate de instrument de lucru are legea, este obligat, cel puțin în viziunea noastră, să efectueze cercetări și analize practico-științifice, reacționând prompt în cazul în care, la judecarea cauzelor, constată probleme de drept cu privire la interpretarea și aplicarea legii, iar soluțiile jurisprudențiale sunt neuniforme și neunitare.

Călăuziți fiind de maxima filosofului antic Aristotel – „Judecătorul este dreptul care trăiește", considerăm că, în cadrul atribuțiilor funcționale de judecător, trebuie să existe permanent o interdependență între cunoștințele teoretice și cele practice, în rezultatul căreia, prin pronunțarea hotărârii, are loc exercitarea și consolidarea actului de justiție.

Încheiem cu precizarea că în acest articol am evidențiat o direcție importantă și utilă pentru exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova și, în această ordine de idei, propunem ca activitatea practico-științifică să fie evidențiată printre criteriile de bază în cadrul proceselor de promovare în funcția de judecător la o instanță judecătorească superioară, precum și de numire în funcția de președinte sau de vicepreședinte de instanță judecătorească prin prisma exigențelor cuprinse în Legea nr. 154 din 05.07.2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor.

Pe această linie de concluzii, reiterez apelul către colegii din sistemul judecătoresc, îndemnându-i să desfășoare activitatea practico-științifică, astfel încât studiile și publicațiile de specialitate să devină o tribună de expunere și promovare a opiniilor judecătorilor, capabile să influențeze pozitiv legislația, jurisprudența și doctrina juridică, iar în consecință să devină o sursă sigură de referință in mediul juriștilor aflați permanent în căutarea activă de a da viață Dreptului.